

TÜRK BASININDA ALEVİ VE ALEVİLİK ALGISI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Metin IŞIK*

Özet

Bilindiği üzere demokratik bir toplumda basın farklı düşünce ve görüşlerin kendilerini ifade etmelerini sağlayan önemli bir araç konumundadır. Dolayısıyla basın organlarının ayırım gözetmeksizin toplumu oluşturan tüm birey ve grupların temsili bir görüntüsünü yansıtması gerekir. Bir diğer ifadeyle demokratik toplumlarda toplumdaki değişik grupların fikirlerine yer vermek suretiyle basın; fikir ve yaklaşımların diğerlerine yansıtılmasında aracı rol oynamak durumundadır. Bu bağlamda ülkemizin en önemli toplumsal gerçekliğinden biri olan “Aleviler’le ilgili haberlerin basın organlarındaki sunum biçimlerinin ortaya konulması” çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında Hürriyet, Sabah, Zaman ve Cumhuriyet Gazeteleri içerik analizine tabi tutulmuştur. Yüz yirmi günü kapsayacak şekilde yapılan içerik analizinde gazetelerin ilk sayfaları baz alınmıştır. Çalışma ile Türkiye’deki basın organlarının “Alevi” ve “Alevilikle” ilgili haberlerin seçimi ve sunumu aşamalarında siyasi, ekonomik ve ideolojik faktörlerin etkisinde kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Basını, Alevilik, Algı, Haber, İçerik Analizi.

A STUDY ON THE PERCEPTION OF ALEVI AND ALEVISM IN TURKISH PRESS

Abstract

As is known, in a democratic society, press is an important tool that allowed different ideas and opinions to explained themselves. Because of that, the press organs of the non-discriminatory society which must reflect an image of the representation of all individuals and groups. In other words press must play an intermediary role for reflecting ideas and approaches by placing the ideas of different groups in democratic societies. In this context the basic purpose of the study is that explores types of presentatiton in Turkish press agencies of Alevis that is one of social realities in our country. Within the context of the study, Turkish dailies Hürriyet, Sabah, Zaman and Cumhuriyet were subjected to content analysis. The analysis which includes 120 days was based on the first pages of the newspapers. With this study it is reached the conclusion that press organs in Turkey remains under the influence of political, economical and ideologial factors in stage of news selection and presentation about Alevi and Alevism.

Keywords: Turkish Press, Alevism, Perception, News, Content Analysis.

* Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi, imetin@sakarya.edu.tr, Sakarya, Türkiye

Giriş

Demokratik rejimlerde yasama, yürütme ve yargının ardından dördüncü güç olarak nitelendirilen basın organlarının toplumun ağız, gözü ve kulağı durumunda olmaları her türlü faaliyet ve işlevlerini halk adına gerçekleştirme ve halkın menfaatlerini gözetmelerini gerekli kılmaktadır.

Günümüz toplumlarında önemli bir haber ve bilgi kaynağı olan basın organları, bir yerde neyin önemli neyin önemsiz olduğunu tespit etmekte, olayı bireyin gündemine sokmakta ve böylece olayları sunuş ve yorumlayış biçimleriyle de bireylerin kanaatlerine yön verebilmektedirler (Kapani, 1989:150).

Türkiye’de basının kamuoyu oluşumu sürecine katkı sağlamak yerine, oluşumda birinci etmen olma çabası içerisinde olduğu düşünülmektedir (Demirkent, 1995: 30-72). Bu olgu, ülkemizde basın organlarının kamuoyunu kendi çıkarları doğrultusunda belirli yönde etkileyerek birtakım sonuçlara ulaşma amacı taşıdıkları yönündeki eleştirilerin artmasına neden olmaktadır. Burada ise basının asli görevinin olay yaratmak değil, mevcut olayları yoruma kaçmadan kamuoyuna aktarmak olduğu gerçeğinin göz ardı edilmemesi gerekir.

Diğer bir tartışma ise Türk basınının yayınlarında objektif davranmadığı konusunda yaşanmaktadır. Ancak ne var ki basın organlarının yayınlarında objektif davranıp davranmadıklarının tespit edilebilmesi çok güçtür. Öyle ki tarafsız gibi görünen basın organları bile okuyucularına gerçek olmayan haber ve bilgiler sunarak okuyucularını yanlış bilgilerin doğru olduğuna inandırmaya çalışabilmektedirler (Semelin, 1992: 34). Böyle bir durumda haberler arasından hangilerinin gerçek, hangilerinin ise gerçek dışı olduğunu anlamak güçleşmekte, bunu anlamak için içerik ve söylem analizi gibi yöntemlere ihtiyaç duyulmaktadır.

Türk Basınında Alevi ve Alevilik Algısı başlıklı bu çalışmanın temel amacı ülkemizin toplumsal gerçekliğinden biri olan Alevilerle ilgili haberlerin basın organlarındaki yer alma (sunum) biçimlerinin ortaya konulmasıdır. Bir diğer ifadeyle Türk basınının Alevi ve Alevilikle ilgili haberleri hangi sıklıkla ve nasıl verdiğinin içerik analizi yöntemiyle tespit edilmesi çalışmanın ana amacını oluşturmaktadır.

Bu bağlamda söz konusu çalışma aşağıda verilen iki ana varsayım üzerine inşa edilmektedir:

-Türk Basınında Aleviler yeterli düzeyde temsil edilmemektedir. Haberlerin sıklığı, olması gereken düzeyde değildir.

-Alevi ve Alevilikle ilgili haberler basın organlarına göre farklılık göstermektedir. Dolayısıyla aynı haber, farklı gazetelerde farklı sunum biçimlerinde verilmektedir.

Çalışma kapsamında öncelikli olarak demokratik bir toplumda basın işlevlerinin ne olduğu olgusu ele alınacak, ardından Türk Basınında "Alevi" ve "Alevilik Algısı" içerik analizi yöntemiyle ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Demokrasi ve Basın

Bilindiği üzere demokratik toplumlarda yasama, yürütme ve yargının ardından dördüncü güç olarak nitelenen özgür basın, demokrasinin bir göstergesi ve teminatı konumundadır. Bu bağlamda demokratik rejimlerde siyasal sistemin sağlıklı işleminin teminatı olarak görülen basın organlarının, siyasal ve toplumsal yaşamda önemli işlevler üstlendiği görülmektedir (Güz, 1997: 47). Söz konusu işlevler arasında haber ve bilgi verme, denetim ve eleştiri, eğitime ve eğlendirme ile kamuoyu oluşumuna katkı sağlama ve açıklama sayılabilir.

Basının temel işlevlerinden biri ülke ve dünya ekseninde gelişen olay ve olguları bireylere aktarmaktır. Olay ve olguları doğrudan gözleme imkânı olmayan bireyler, gelişmeleri basın organlarından öğrenmektedirler. Bu bağlamda basının gelişen olay ve olguları okuyucularına haber olarak aktarırken objektif davranmaları gerekmektedir. En basit ifadeyle basın organları haberleri hazırlarken basın meslek ilkelerine riayet etmek, habere muhabirin ya da bir başkasının görüş ve yorumunun girmemesini sağlamak, eşit alan ve eşit zaman gibi kriterlere uymak durumundadırlar. Burada basının asli fonksiyonunun belirli bir konuda kamuoyu oluşturmaktan ziyade; kamuoyunun serbestçe oluşumuna katkı sağlamak (İçel, 1990:94-95) olması gerektiği gerçeği gözden uzak tutulmamalıdır.

Basının okul, aile, eğitim kurumları, arkadaş ve iş çevresi, meslek grupları ve kişisel deneyimler gibi bireyin toplumsallaşmasında önemli bir rolü olduğu bir gerçektir (Wright vd., 2000: 113-115). Basın organları, bir yandan toplum üyeleriyle olaylar arasında bir bağ kurmak suretiyle bireyin toplumsallaşmasına hizmet ederken diğer yandan da sürekli değişme ve gelişme içerisinde olan toplumsal çerçeveden etkilenmektedir (McQuail, 1994: 118-119). Böylece toplumsal ilişkileri kuşaktan kuşağa aktaran basın organları, toplumsal mirasın korunmasına yardım ederek toplumun varlığını sürdürmesinde önemli bir rol üstlenmektedir.

Çağdaş toplumlarda bireylerin kendi deneyimlerinin dışında kalan dünyayı ve bu dünyanın olay ve olgularını çoğu zaman basın yayın organlarının yaptığı tanımlara göre kavradığı ve anlamlandığı bir gerçektir (Croteau ve Hoynes, 2000: 16). Bu durumda bireylerin toplumsal yaşamda varoluşlarının imgesel ilişkilerinin, bir diğer ifadeyle ideolojilerinin basın organları tarafından belirlendiğini söylemek mümkündür.

Burada göz ardı edilmemesi gereken önemli bir olgu da, mevcut siyasal düzeni yansıtan basın organlarının, toplumdaki diğer etki merkezleriyle de kanaat oluşumu için etkileşimde bulunduğu ve sahiplerinin görüşlerini de yansıtabildiğidir (Bektaş, 1996: 118). Haber içeriğinin oluşturulmasında ferdi, mesleki, kurumsal, sosyal, siyasi, ideolojik ve ekonomik faktörlerin etkisi olmakla birlikte (Çebi, 1997: 14); basının haber ve bilgi vermedeki temel amacının belirli bir zümre, kişi ya da kuruma çıkar sağlamak olmaması gerektiği bir gerçektir. Nitekim basın organları, topluma karşı belirli yükümlülükleri olduğunu kabul ederek bunları yerine getirmeye çalışmalıdır. Söz konusu yükümlülükleri yerine getirirken de bilgi verme, gerçeğe, doğruya, nesnellığe ve dengeye özen gösterme gibi standartları dikkate almalıdırlar (McQuail, 1994:128).

Gazetecinin tıpkı bir fotoğraf makinesinin objektifi gibi olayların net ve tarafsız görüntüsünü alıp bunu yazılı hâle getirerek hedef kitleye ulaştırması gerekir. Bunu sağlamak ise son derece zordur. Gazetecinin mümkün olduğunca nesnellığı sağlayabilmek için; ihtilaflı konularda bütün kesimlerin görüşlerini yansıtmayı, gerçek olduğu iddia edilen konularla ilgili açıklamaları dikkate alması, haber kaynağının açıklamalarını tırnak içerisinde göstermesi ve son olarak da haber metninde mümkün olduğu oranda somut gerçeğe yer vermesi gerekir (Altschull, 1984: 131). Aksi durumda basına olan güvenin sarsılacağı muhakkaktır. Nitekim Fransa'da yapılan bir araştırma Fransız halkının %61'inin basınının bağımsız davranmadığına ve objektif yayıncılık yapmadığına inandığını (Janqua, 1992: 296) ortaya koymuştur

Gazetecilerin görevlerini yerine getirirken topluma karşı sorumlulukları olduğu bir gerçektir. Söz konusu sorumlulukları şu şekilde özetlemek mümkündür (Altschull, 1984: 185; Peterson, 1963: 87-91):

- Basın; günlük olay ve olgularla ilgili doğru, tam, mantıki ve kapsamlı bilgi vermelidir. Bu çerçevede, basın yalan haber vermemeli, gerçek ve yalanı birbirinden ayırmalıdır.

- Basın, farklı yorum ve eleştirilerin değişik tokuş edilebildiği bir forum oluşturmalıdır. Dolayısıyla basın, sadece bir tarafa değil, olaya konu olan tüm taraflara eşit mesafede durarak olayları taraf olmaksızın üçüncü göz mantığıyla gözlemlemelidir.

- Farklı düşünce ve görüşlerin açıklanmasında bir araç durumunda olan basın, toplumu oluşturan tüm birey ve grupların temsili bir görüntüsünü yansıtmalıdır. Değişik grupların fikirlerine yer vermek suretiyle basın; grup fikir ve yaklaşımların diğerlerine yansıtılmasında aracı rol oynamalıdır.

- Basın toplumsal amaç ve değerleri sunup açıklayabilmelidir. Dolayısıyla basın, toplumun değer ve hedeflerini aktarmak durumundadır.

- Basın, günlük olaylarla ilgili olarak bilgiye tam erişimi sağlamalıdır.

Sonuç olarak basın organlarının görev ya da amacı toplumda belirli bir kesimin görüş, düşünce ve kanaatlerini kamuoyuna empoze etmek ve dolayısıyla kamuoyunu bu doğrultuda yönlendirmek değil, toplumu bilgilendirerek kamuoyunun serbestçe oluşmasına katkı sağlamaktır.

2. Yöntem

Çalışma kapsamında Hürriyet, Sabah, Cumhuriyet ve Zaman gazetelerinin 1 Ocak-30 Nisan 2011 tarihleri arasındaki sayıları içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. 12 aylık süreyi kapsayan bir yıllık zaman diliminin 1/3'ü olan 4 aylık süredeki (120 gün) haberlerin araştırma açısından yeterli olacağı varsayılmıştır.

120 günü kapsayan içerik analizinde gazeteler; haberin konumu, sunumu, niteliği, kaynağı, tarafılık, yorum, eksik yön, ön yargı ve sonuç açılarından değerlendirilmiş ve tabloluşturulmuştur. Haberin konumu sayfa içerisindeki yerini; sunumu yazı, fotoğraf veya karikatür şeklinde verilir vermediğini; niteliği iddia, eleştiri ya da açıklama özelliği taşıyıp taşımadığını; kaynağı ise habere esas teşkil eden bilgilerin nerelerden elde edildiğini ifade etmektedir. İçerik analizi yapılırken kullanılan kriterlerden tarafılık, haber okunduğunda neden ya da kimden yana olunup olunmadığını; yorum haberi yazanın kişisel görüşlerinin katılıp katılmadığını; eksik yön, habere esas teşkil eden olayın bütün yönlerinin ele alınıp alınmadığını, ön yargı da haberi yazanın olaya belirli bir amaç doğrultusunda yaklaşıp yaklaşmadığını belirtmektedir. Haberde sonuçtan kastedilen ise; habere konu teşkil eden olayın ne derece gerçekleşip gerçekleşmediğinin ortaya konulmasıdır (Işık, 1998: 5-6).

İçerik analizi yapılan gazetelerin seçilmesinde ise tiraj, konum, genel yayın politikası, okuyucu profili ve etkinlik gibi bir takım kriterler dikkate alınmıştır. Seçilen gazetelerin toplam baskısı 2 milyonun üzerindedir (www.netgazete.com). Gazete seçiminde mümkün olan en fazla sayıdaki değişik görüşün bir sentezi yapılmaya çalışılmaktadır. Bu sebeple; Sabah ve Hürriyet Gazetelerinin yanı sıra, muhafazakâr basını temsilen Zaman Gazetesi, sosyal demokrat kesimi (merkez solu) temsilen Cumhuriyet Gazetesi içerik analizine tabi tutulmuştur.

Çalışmanın varsayımının test edilmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analiziyle ilgili belirtilmesi gereken son bir nokta da, bu analizin sayısal veriler açısından değil, anlam açısından yapılmasıdır. Çalışma konusu itibarıyla sayısal

verilere dayalı içerik analizinin tek başına fonksiyonel bir fayda sağlamayacağı düşüncesiyle, anlam üzerinde de yoğunlaşmıştır.

Birinci sayfanın gazetenin vitrini olduğu, diğer sayfaların bir özet ya da değerlendirmesini sunduğu varsayımından hareketle, içerik analizi yapılırken söz konusu gazetelerin birinci sayfaları değerlendirmeye alınmıştır. Zira, gazetelerinin ilk sayfalarının haber niteliği taşıyan bilgilerden oluştuğu bu sebeple okuyucuların genellikle ilk sayfaya ön yargısız olarak yaklaştıkları kabul edilmektedir. (Güz, 1996: 989). Makale ve köşe yazıları ise yazarın subjektif görüşlerini yansıttığından içerik analizi çalışması kapsamına alınmamıştır.

Uygulama: 1 Ocak- 30 Nisan 2011 Arası Yazılı Basın Organlarının İçerik Analizi

Zaman Gazetesi

1 Ocak-30 Nisan 2011 tarihleri arasında Zaman Gazetesi'nde Alevi ve Alevilik olgularıyla ilgili, bir başka ifadeyle Alevi ve Alevilik kelimelerinin geçtiği toplam 6 haber yer almıştır.

Tablo 1: Zaman Gazetesi Haber Analizi (01.01.2011-17.03.2011)

İÇERİK	Tarih	Tarih	Tarih
	09.01.2011	26.01.2011	17.03.2011
Haberin Başlığı	<i>Cemevi Saldırısı BDP' lilerle Alevileri Bir Araya Getirdi</i>	<i>Cemevi Saldırganları "PKK Kundakçısı" Çıktı</i>	<i>Alevi – Sünni Çatışması İçin Köylüye Dağıtılan Silahların Sırrı Çözülüyor</i>
Haberin Konumu	Sol Alt Köşe	Sağ Alt Köşe	Manşet
Haberin Sunumu	Yazı	Yazı	Fotoğraf + Yazı
Haberin Niteliği	İddia	İddia	İddia
Haberin Kaynağı	Gülten KIŞANAK BDP Gen. Bşk. Yardımcısı	Emniyet Müdürlüğü	Muhabir
Haberde Tarafsızlık	Yok	Var	Var
Haberde Yorum	Yok	Var	Var
Haberde Eksik Yön	Yok	Var	Var
Haberde Önyargı	Yok	Var	Var
Haberde Sonuç	Yok	Var	Yok

“Cemevi Saldırısı BDP’lilerle Alevileri Bir Araya Getirdi” başlıklı ilk haberde BDP Genel Başkan Yardımcısı Gülten Kışanak ve İstanbul Milletvekili Sabahat Tuncel’in Alevi-Bektaşî Örgütleri temsilcileriyle görüşmeleri konu edilmektedir. Haberde kahvaltıda bir araya gelen bu iki kesimin “PKK sempatanlarınca gerçekleştirildiği tespit edilen Başakşehir’deki Veli Baba Cemevi’ne yönelik saldırıyı” görüştükleri ifade edilmektedir. Gülten Kışanak’ın görüşlerine de yer verilen haberde Kışanak’ın Alevi vatandaşlara gösterdikleri sağduyudan dolayı teşekkür ettiği vurgusu yapılmaktadır.

Haber, cemevi saldırılarının PKK sempatanları tarafından gerçekleştirildiğinin tespit edildiği iddiasını ve ardından BDP’lilerle Alevi-Bektaşî Örgütleri temsilcilerinin görüşmesini konu edinmektedir.

“Cemevi Saldırganları PKK Kundakçısı Çıktı” başlığıyla gazetenin sağ alt köşesinde sunulan ikinci haberde Veli Baba Cem Kültür Vakfı’na yapılan saldırıya karışanların PKK terör örgütü adına çeşitli kundaklama eylemlerine katıldıklarının tespit edildiği vurgusu yapılmaktadır. Görgü tanıklarının ve Mobese kayıtlarının yardımıyla polislin 30 ayrı adrese eşzamanlı olarak operasyon düzenlediği, bu operasyonlar sonucunda 12’si 18 yaşından küçük 21 kişinin gözaltına alındığı ve 4 kişinin de hâlen arandığı belirtilmektedir. Gözaltına alınanların emniyet kayıtlarına göre İETT aracının kundaklanması olayının yanı sıra birçok yasa dışı gösteriye katıldıkları ifade edilmektedir.

Söz konusu haberin “Cemevi Saldırganları PKK Kundakçısı Çıktı” şeklindeki başlığı PKK’nın cemevlerine saldırarak Alevi vatandaşlara dönük eylemler içerisine girdiği izlenimini uyandırmaktadır.

“Alevi – Sünni Çatışması İçin Köylüye Dağıtılan Silahların Sırrı Çözülüyor” başlığıyla hem yazı hem de fotoğraf kullanılarak sunulan üçüncü haber gazetenin 17 Mart tarihli sayısında manşetten verilmiştir. Haberde Zaman Gazetesi’nin 1993’de Alevi – Sünni çatışması için Erzincan’da köylülere dağıtılan silahlarla ilgili önemli belgelere ulaştığı iddia edilmektedir. Eski Erzincan Cumhuriyet Başsavcısı İlhan Cihaner’in yürüttüğü soruşturma dosyasını terör suçu yerine, Ateşli Silahlar Yasası kapsamına aldığı ve olayın özel yetkili savcıya bildirilmemesi için Cihaner tarafından talimat verildiği ileri sürülmektedir. Manşet haberin son spot cümlesinde ise “Mühimmatta 3 law ve bombalar da var” vurgusu yapılmaktadır.

Haberin ana metninde ise Eski Erzincan Cumhuriyet Başsavcısı İlhan Cihaner’in Alevi – Sünni çatışması için Erzincan’da köylülere dağıtılan silahlarla ilgili soruşturmanın kapsamını küçülterek terör kapsamı dışına aldığı belirlendiği iddiası yer almaktadır. Söz konusu haberde Alevilik olgusu yer almakla birlikte,

haberinin esas konusunun Eski Erzincan Cumhuriyet Başsavcısı İlhan Cihaner olduğu görülmektedir. Bu bağlamda iddia üzerine kurgulanan haberde İlhan Cihaner'in görüşlerine yer verilmemesi eksik yön olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 2: Zaman Gazetesi Haber Analizi (18.03.2011- 30.04.2011)

İÇERİK	Tarih	Tarih	Tarih
	18.03.2011	01.04.2011	29.04.2011
Haberin Başlığı	<i>Mühimmatları Kimden Aldığımı Mahkemeye Söylerim</i>	<i>Alevilik Din Dersi Kitaplarına Giriyor</i>	<i>Alevilerden MHP' Li Yıldırım' a Tepki Yağdı</i>
Haberin Konumu	Sol Orta	Sol Alt	Sol Alt
Haberin Sunumu	Fotoğraf + Yazı	Yazı	Yazı
Haberin Niteliği	Açıklama	Açıklama	Açıklama
Haberin Kaynağı	Turgut Kuruçaylı (Ortatepe Mah. Muhtarı)	Faruk Çelik (Devlet Bakanı)	Şenol Kılıç (Alevi Bektaşî Araş. Merk. Direktörü)
Haberde Taraflılık	Var	Var	Var
Haberde Yorum	Var	Var	Var
Haberde Eksik Yön	Var	Var	Var
Haberde Önyargı	Yok	Yok	Var
Haberde Sonuç	Var	Var	Var

“Mühimmatları Kimden Aldığımı Mahkemeye Söylerim” başlıklı dördüncü haberde hem yazı hem de fotoğraf kullanıldığı görülmektedir. Haber, Alevi-Sünni çatışması için Erzincan'da köylülere silah dağıtıldığına ilişkin gazetenin dünkü sayısında yer alan haberin kamuoyunda büyük yankı uyandırdığı iddiasıyla başlamaktadır. Bir gün önce manşetten verilen haberin devamı niteliğindeki bu haberde “Satılık Köy” tabelası önünde poz veren Erzincan Ortatepe Köyü Muhtarının Zaman Gazetesi'ne konuştuğu, köylülerin göç etmesi nedeniyle muhtar Turgut Karaçaylı'nın çareyi köyü satmakta bulduğu belirtilmektedir. Fotoğrafın altında yer alan bu yazıyla haberin başlığı arasında bir ilişki kurulması mümkün olmamaktadır.

Haberde haber kaynağı olarak sunulan Muhtar Turgut Karaçaylı'nın silahların dağıtıldığını doğruladığı vurgusu yapılmaktadır. Muhtarın söz konusu silahları alan kişinin kendisi olduğunu belirttiği ve bu silahların Alevi-Sünni çatışmasıyla ilgili olmadığını söylediği ise haberin ilerleyen bölümlerinde küçük bir ayrıntı şeklinde yer almaktadır.

"Alevilik Din Dersi Kitaplarına Giriyor" başlığıyla gazetenin sol alt bölümünde sunulan haber; hükûmetin yaklaşık iki yıldır sürdürdüğü Alevi Çalıştaylarının nihai raporunun açıklandığı ifadesiyle başlamaktadır. Haberde, raporun en dikkat çekici maddesinin Alevilerin yanı sıra, Nusayri ve Caferilerin de taleplerini karşılayan yeni müfredatın önümüzdeki eğitim öğretim yılında hayata geçirilmesine yönelik karar olduğu vurgusu yapılmaktadır. Devlet Bakanı Faruk Çelik'e dayandırılarak verilen haberde, hazırlanan raporda Madımak Oteli'nin müze haline getirilmesinin önerildiği ve cemevlerinin hukuki bir statüye kavuşturulması konusunda fikir birliği sağlandığı iddia edilmektedir. Haber başlığı ve içeriği analiz edildiğinde hükûmetin Alevi açılımının sonuç verdiği ve Alevi vatandaşların istediklerini aldığı gibi bir izlenim (hava) oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir.

Zaman Gazetesi'nde yer alan ve "*Alevilerden MHP'li Yıldırım'a Tepki Yağdı*" başlığıyla sunulan haber gazetenin sol alt kısmında verilmektedir. Haberde "İnternete düşen ahlaksız görüntüleriyle istifa eden MHP'nin aile ve kadından sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Yıldırım'a Alevilerden tepki yağdı" denilmektedir. Birlikte olduğu kadınla sohbeti sırasında "*Alevilerin cami ile Müslümanlıkla alakaları yok*" ifadelerini kullandığı vurgulanan Yıldırım'ın nefret suçu işlediği belirtilmektedir.

Haberin son cümlesinde Alevi-Bektaşlı Araştırmaları Merkezi Direktörü Şenol Kılıç'ın "Böyle isimlerin meclise girmesi hem o parti hem de Türkiye için üzüntü verici bir durum." dediği ifade edilmektedir.

Gazetenin, söz konusu haberi sunuş biçimiyle okuyucu zihninde belirli bir kurgu oluşturmayı amaçladığı görülmektedir. "İnternete düşen ahlaksız görüntüleriyle istifa eden MHP'nin aile ve kadından sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Yıldırım'a Alevilerden tepki yağdı." ve "Alevilerin cami ile Müslümanlıkla alakaları yok." ifadelerine vurgu yapılması, 12 Haziran seçimleri öncesi siyasi atmosferle ilişkilendirilmesi gereken bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hürriyet Gazetesi

Hürriyet Gazetesi incelendiğinde 1 Ocak- 30 Nisan 2011 tarihleri arasında Alevi ve Alevilik olgularıyla ilgili, toplam 3 haberin yer aldığı görülmektedir.

Tablo 3: Hürriyet Gazetesi Haber Analizi (01.01.2011- 30.04.2011)

İÇERİK	Tarih	Tarih	Tarih
	01.01.2011	12.01.2011	07.03.2011
Haberin Başlığı	<i>Alevilik Ders Kitaplarına Nasıl Girecek?</i>	<i>Kıvırcık Ali'den Geriye Türküler Kaldı</i>	<i>Gündoğdu'da 60000 Alevi</i>
Haberin Konumu	Sol alt	Manşetin sağında	En altta
Haberin Sunumu	Yazı	Yazı ve resim	Yazı ve resim
Haberin Niteliği	İddia	-	-
Haberin Kaynağı	Belirsiz	Belirsiz	Belirsiz
Haberde Tarafsızlık	Yok	Yok	Yok
Haberde Yorum	Yok	Yok	Yok
Haberde Eksik Yön	Var	Yok	Yok
Haberde Önyargı	Yok	Yok	Yok
Haberde Sonuç	Yok	Yok	Yok

Hürriyet Gazetesi'ndeki ilk haber "Alevilik Ders Kitaplarına Nasıl Girecek?" başlığıyla gazetenin ilk sayfasının sol alt köşesinde hükûmete dayandırılarak verilmiştir. Haberde hükûmetin başlattığı Alevi Açılımında en önemli adımı önümüzdeki ders yılında atacağı vurgusu yapılmaktadır. Din dersi kitaplarında Aleviliğin tasavvufi yorum olarak yer alacağı belirtilen haberde, kitaplarda Alevilik, cemevi, Ehli Beyt ve Kerbela'nın da anlatılacağı belirtilmektedir.

Haber, hükûmetin yapacağı düzenlemeyle önümüzdeki eğitim yılında Aleviliğin ders kitaplarında yer alacağını ileri sürmekle birlikte, hükûmet yetkililerinden birinin ağzından verilen bilgilere dayanmadığı için iddia niteliği taşımaktadır. Haber kaynağının kesin olarak belli olmaması ise eksik yön olarak göze çarpmaktadır.

"Kıvırcık Ali'den Geriye Türküler Kaldı" başlıklı ikinci haber, manşetin sağında yazı ve resim kullanılarak yorumuz olarak sunulmuştur. Haber başlığının üstünde Kıvırcık Ali lakaplı türkücü Ali Üzütemiz'in Çatalca'da yaptığı kazada yaşamını kaybettiği belirtilmektedir. Haberde Alevi sanatçı Ali Üzütemiz için saat 13'te Avcılar'daki Er Mahmut Dede Cemevi'nde tören düzenleneceği ifade edilmektedir.

“Gündoğdu’da 60000 Alevi” başlığıyla sunulan üçüncü ve son haber birinci sayfanın en alt kısmında fotoğraf kullanılarak verilmiştir. kırmızı elbiseli Alevi iki kızın el sallarkenki fotoğrafı kullanılarak sunulan haber, “Gündoğdu’da 60000 Alevi” başlığının hemen altında “Aleviler dün İzmir Gündoğdu Meydanında bir araya geldi.” şeklinde devam etmektedir. Haberin ilerleyen kısmında yaklaşık 60.000 Alevinin katıldığı mitingde “Attığımız oy aynı sandığa gitsin mesajı verildi.” denilmektedir.

Sabah Gazetesi

1 Ocak- 30 Nisan 2011 tarihleri arasında Alevi ve Alevilik olgularıyla ilgili olarak Sabah Gazetesi’nde sadece 1 haber yer almıştır.

Tablo 4: Sabah Gazetesi Haber Analizi (01.01.2011- 30.04.2011)

İÇERİK	Tarih
	30.03.2011
<i>Haberin Başlığı</i>	<i>Ezber Bozdu</i>
<i>Haberin Konumu</i>	Manşet
<i>Haberin Sunumu</i>	Yazı ve fotoğraf
<i>Haberin Niteliği</i>	İddia
<i>Haberin Kaynağı</i>	R. Tayyip Erdoğan
<i>Haberde Tarafsluk</i>	Var
<i>Haberde Yorum</i>	Var
<i>Haberde Eksik Yön</i>	Var
<i>Haberde Önyargı</i>	Var
<i>Haberde Sonuç</i>	Yok

Sabah Gazetesi’ndeki ilk ve tek haber “Ezber Bozdu” başlığıyla fotoğraflı olarak manşetten verilmiştir. Manşetin hemen altındaki spot cümle “Erdoğan, Hazreti Ali’nin türbesini ziyaret eden ilk Sünni lider ve Kuzey Irak’a giden ilk Türk Başbakanı oldu.” şeklinde devam etmektedir. Haberin devamında Erdoğan’ın Irak ziyaretinin ikinci gününün tarihi önemde gelişmelere sahne olduğu vurgusu yapılmaktadır.

Haber analiz edildiğinde “Ezber Bozdu” başlığının ve kullanılan diğer ifadelerin yorum içerdiği görülmektedir. Haberin AKP Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ı ve etkinliğini olumlayan bir içerikle taraflı olarak kaleme alındığı görülmektedir.

Cumhuriyet Gazetesi

1 Ocak-30 Nisan 2011 tarihleri arasında Cumhuriyet Gazetesi'nde Alevi ve Alevilik olgularıyla ilgili olarak toplam 12 habere yer verildiği görülmektedir.

Tablo 5: Cumhuriyet Gazetesi Haber Analizi (01.01.2011- 06.01.2011)

İÇERİK	Tarih	Tarih	Tarih
	03.01. 2011	05 Ocak 2011	06 Ocak 2011
Haberin Başlığı	<i>Aleviler Eşit Haklar İçin Harekete Geçiyor</i>	<i>Alevi Düşmanlığı Tırmanışta</i>	<i>Alevilerin Manifestosu</i>
Haberin Konumu	Manşet habere iliştirilmiş kutu haber	1. Sayfa detay	Alt
Haberin Sunumu	Yazı	Yazı	Yazı-Fotoğraf
Haberin Niteliği	Bilgilendirme	İddia	Bilgilendirme
Haberin Kaynağı	Alevi Derneği (Hacı Bektaş Veli Vakfı Başkanı Ercan Geçmez)	Alevi Derneği (Hacı Bektaş Veli Vakfı Başkanı Ercan Geçmez)	Alevi Derneği (Hacı Bektaş Veli Vakfı Başkanı Ercan Geçmez)
Haberde Taraflılık	Var	Var	Var
Haberde Yorum	Var	Var	Var
Haberde Eksik Yön	Yok	Var	Yok
Haberde Önyargı	Var	Var	Yok
Haberde Sonuç	Var	Var	Var

“Aleviler Eşit Haklar İçin Harekete Geçiyor” başlıklı ilk haber, gazetenin vitrini olarak kabul edilen birinci sayfasında, manşet haberin hemen yanında, kutu hâlinde fotoğrafsız olarak verilmiştir. İlk sayfada okuyucunun dikkatini çekecek biçimde spot hâlinde verilen haber, gazetenin 4. sayfasında daha geniş biçimde sunulmuştur.

Ankara’da 15-16 Ocak tarihleri arasında toplanacak “Büyük Alevi Kurultayı” ile ilgili olan haber, Hacı Bektaş Velî Anadolu Kültür Vakfı Genel Başkanı Ercan Geçmez’in açıklamalarına dayanmaktadır. Birinci sayfada, manşetin hemen yanında, dikkat çekici biçimde yapılandırılan haber, “Eşit Haklar” şeklinde verilmiştir.

Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı Genel Başkanı Ercan Geçmez’in açıklamalarındaki “eşit haklar” ifadesi, gazete tarafından haber başlığına taşınarak

okuyucu için çerçevenmiştir. Aleviler tarafından eşitsizliğin “sembolü” olarak görülen Diyanet İşleri Başkanlığının yapısının değişeceği yönündeki manşet haber (ilk yapı) ve hemen yanındaki kurultay haberiyle (ikinci yapı) ilgili çerçeve, iki ayrı yapının okuyucu için birlikte algılanmasına neden olmaktadır. İlk yapıda Diyanet’in yapısının değişeceği vurgusu yapılırken, ikinci yapıda ön plana çıkarılan kültürel öğeler (Alevilik, eşitsizlik vb), okuyucu için belirli bir anlama aracılık etmektedir.

Gazetenin 05.01.2011 tarihli sayısının birinci sayfasında, okuyucuya “Alevi Düşmanlığı Tırmanışta” başlığıyla sunulan ikinci haber, Alevilere yönelik ayrımcılık yapıldığına ilişkin iddiaları konu edinmektedir. Haberin örgüsü, ayrımcılık çatısı altında derlenen, iki ayrı olaydan oluşmaktadır. İlk olarak, İnegöl’deki özel bir dershanede biyoloji öğretmeni olarak çalışan bir öğretmenin inancından dolayı yaşadığını iddia ettiği sorunlar ele alınmakta; ardından İnönü Üniversitesinde görev yapan bir öğretim üyesinin CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu ve Alevilerle ilgili söyledikleriyle ilgili savcılığa yapılan suç duyurusuna yer verilmektedir.

Haber metinleri incelendiğinde her iki olayda, habere konu olan olguların farklı olduğu görülmektedir. Gazete, bu farklılığa rağmen iki olayı, benzer olgulara sahip olduğu gerekçesiyle bir bütün halinde sunarak tek bir başlık altında toplamıştır. “Alevi düşmanlığı tırmanışta” başlığının altında sunulan haberin, üst başlığında ise “Gizlemiyorlar” başlığı yer almaktadır. Haber metinleri incelendiğinde gazetenin iki başlıkta da alıntı yapmadığı; iddialara ilişkin “durum tespiti yaptığı” ve olayları, başlıklar aracılığıyla yorumladığı görülmektedir.

Gazete, İnönü Üniversitesinde görevli bir öğretim üyesinin Alevilere yönelik sözlerinin hakaret niteliği taşıdığı iddiasıyla, sayfalarına taşıdığı haberini, (çalışma kapsamında incelenen 1 No’lu haberde olduğu gibi) farklı haberlerle ilişkilendirerek okuyucuya sunmuştur. Sayfanın tam ortasında, hakaret iddiasına yer verilen haberin hemen yanında yer alan; Kahramanmaraş Olaylarıyla ilgili sivil toplum örgütlerinin yayınladığı bildiriye ve kardeşlik mesajlarına yer veren haber,¹ siyasilere uyarı niteliği taşımaktadır.

“Alevilerin Manifestosu” başlıklı üçüncü haber, gazetenin vitrin olarak kabul edilen ve sunuş bölümü olarak nitelendirilen; birinci sayfanın en alt bölümünde, fotoğrafsız olarak spot (özet) hâlinde yer almıştır. Gazete, okuyucuya haberle ilgili ayrıntılı bilgiyi ise 14. sayfada daha geniş, ayrıntılı ve fotoğraflı biçimde aktarmıştır. Tasarımda, vurguya işaret etmek amacıyla kutu kullanılmış ve bu bölümde; Alevi Derneğinin manifesto olarak nitelendirdiği ve gazetenin ise “tırnak” kullanarak alıntı yapmak yerine, bizzat kendisinin özümseyerek kabul ettiği izlenimi yaratan bildirinin maddeleri sıralanmıştır.

Haberde “Asimilasyondan vazgeçilsin” başlığıyla tek ara başlık kullanılmıştır. Başlık, dernek başkanın açıklama metninden alıntılanmış ve manifestonun yer aldığı üst başlığın aksine bu kez “tırnak” kullanılarak okuyucuya sunulmuştur. Haberde; sunuş, tasarım, uzamlar da dâhil herhangi bir eksik unsur bulunmamaktadır. Haberde, başlık seçimleri ve sunuş biçimleri değerlendirildiğinde, taraflı bir tavır takınıldığı izlenimi yaratılmaktadır.

Tablo 6: Cumhuriyet Gazetesi Haber Analizi (07.01.2011 – 21.01.2011)

İÇERİK	Tarih	Tarih	Tarih
	15.01.2011	17.01.2011	21.01.2011
Haberin Başlığı	<i>Alevi Kurultayı Toplanıyor</i>	<i>Elinizi Çekin İnancımızdan</i>	<i>Skandal Savunma</i>
Haberin Konumu	En alt	Orta	Manşet
Haberin Sunumu	Yazı- fotoğraf	Yazı- fotoğraf	Yazı
Haberin Niteliği	Bilgilendirme	Bilgilendirme	İddia
Haberin Kaynağı	Alevi dernekleri	Alevi dernekleri	Başbakan
Haberde Taraflılık	Var	Var	Var
Haberde Yorum	Yok	Var	Var
Haberde Eksik Yön	Yok	Var	Var
Haberde Önyargı	Yok	Yok	Var
Haberde Sonuç	Var	Var	Var

“Alevi Kurultayı Toplanıyor” başlıklı dördüncü haber, gazetede vitrin olarak kabul edilen ve sunuş bölümü olarak nitelendirilen birinci sayfanın en alt bölümünde, fotoğrafsız olarak spot hâlinde konumlandırılmıştır. Haber detayı, okuyucuya gazetenin 10. sayfada daha geniş, ayrıntılı ve fotoğraflı biçimde aktarmıştır. Haberde, Aleviliğin ibadeti olarak kabul edilen Cem’in ayrılmaz parçası olan semah fotoğrafı kullanılmıştır.

Haber, duyuru amaçlıdır ve bir gün sonra toplanacak Alevi Kurultayı-16.01.2011 hakkında okuyucuya bilgi vermektedir. Vitrinde kullanılan başlık yerine detayda haber, “Alevi manifestosu geliyor” üst başlığıyla sunulmuştur. Haberde birden fazla kaynak kullanılması; gazetenin haberi farklı kaynaklardan derlediğini göstermektedir. “Alevilerin Talepleri” ara başlığı, haberin “duyuru amaçlı” olarak kurgulandığını göstermektedir.

Ankara’da toplanan “Büyük Alevi Kurultayı”, gazetede iki ayrı başlıkla sunulmuştur. Haber, gazetenin birinci sayfasında, orta bölümde; fotoğraflı, kırmızı-siyah zeminlerde, “Elinizi çekin inancımızdan” (5. haber) başlığıyla sunulmuştur.

Haber, birinci sayfada özetlenirken, kurultaya katılan "İlhan Cihaner" ismi ön plana çıkarılmıştır. Haberin detayı ise 4. sayfada geniş, fotoğrafı ve ara başlıklarla sunulmuştur.

Haberde, "AK Parti'ye yönelik olumsuz eleştiriler" ile kamuoyunda Alevi olarak bilinen ve yürüttüğü bir soruşturma nedeniyle, tenzil-i rütbeyle tayin edilen, CHP Milletvekili Adayı İlhan Cihaner", birinci sayfada olduğu gibi detay sayfasında da ön plana çıkarılmıştır. Haberde, ilgililerin açıklamalarındaki hükûmete yönelik eleştiriler alıntılanarak ara başlıklara taşınmıştır.

Gazete, haberde kullandığı semah fotoğrafına ek olarak İlhan Cihaner'in fotoğrafına da yer vermiş; fotoğraf altı kullanarak Cihaner'e özel ilgi gösterildiğine dair öne sürülen iddiasını kanıtlamaya çalışmıştır. Bu hususlara ek olarak alıntı olduğu belirtilen "Çekiniz Elinizi" ara başlığına teşkil eden açıklama, haberin detayında yer almamaktadır. Tırnak içerisindeki alıntı, Hacı Bektaş Vakfı Genel Başkanı Ercan Geçmez'in konuşmasındaki "çekin elinizi inancımızdan" ifadesinin düzenlenmiş hâlidir. Gazete bu ifadeyi, "Elinizi çekin inancımızdan" şeklinde düzenleyerek hem daha sert bir söyleme dönüştürmüş hem de içeriğe müdahale ederek, ifadeyi kendi başlığı hâline getirmiştir.

"Skandal Savunma" başlıklı altıncı haber, gazetenin birinci sayfasında manşetten ve fotoğrafsız olarak yayınlanmıştır. Haber detayında ise birinci sayfaya ek olarak fotoğraf kullanılmıştır. Her iki sayfa yapısında da habere dikkat çekmek amacıyla büyük puntolar kullanılmış, ara başlıklar kullanılarak haberde dikkat çekilmek istenen unsurlar ön plana çıkarılmıştır.

Haber, referandum sürecinde "Hayır diyenler darbecidir." şeklindeki sözlere ilişkin açılan bir davada, Erdoğan'ın, savunma olarak bir davayı örnek göstermesini konu edinmektedir. Haberde, Erdoğan'ın, mahkemeye gönderdiği savunmaya ilişkin "skandal" yorumunda bulunulurken yardımcı unsurlarla ilgili iddia delillendirilmeye çalışılmaktadır. Bu hususa paralel dikkat çeken bir diğer bir nokta ise gazetenin Erdoğan'ın ilgili savunmasına teşkil eden, mahkeme kararına ilişkin yaptığı nitelendirmedir. Zaman gazetesindeki bulmacada, "sapık bir mezhep hareketi" şeklindeki bir sorunun, cevabı olarak Aleviliğin verilmesine ve gazete aleyhine açılan davanın reddedilmesine tepki gösteren gazete, bu söylem üzerinden hem Erdoğan'ı hem de mahkeme kararını eleştirmektedir.

Tablo 7: Cumhuriyet Gazetesi Haber Analizi (22.01.2011 – 07.03.2011)

İÇERİK	Tarih	Tarih	Tarih
	21.02.2011	01.03.2011	07.03.2011
Haberin Başlığı	<i>“Erdoğan Sivas’ı Aklamak İstiyor”</i>	<i>“Sindirilen Toplum”</i>	<i>“Demokrasi Mitingi”</i>
Haberin Konumu	Sol alt	Normal	
Haberin Sunumu	Yazı	Yazı	Yazı- fotoğraf
Haberin Niteliği	İddia	İddia	Alevi Mitingi
Haberin Kaynağı	CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, CHP Sivas Milletvekili Özdemir, Şenal Sarıhan, CHP Tunceli Milletvekili Kamer Genç, HBVAKV Genel Başkanı Ercan Geçmez	Bilgi Üniversitesi	Alevi Bektaş Federasyonu
Haberde Tarafsızlık	Var	Var	Yok
Haberde Yorum	Var	Var	Yok
Haberde Eksik Yön	Var	Var	Var
Haberde Önyargı	Var	Var	Yok
Haberde Sonuç	Var	Var	Var

Gazetede yedinci haber “Erdoğan Sivas’ı Aklamak İstiyor” başlığıyla sunulmaktadır. Başbakan Erdoğan’ın “Eğer Ergenekon’u arıyorsan Gazi’ye, Sivas’a, Maraş’a git, Dersim’e git onlar sana anlatırlar.” sözlerine ilişkin tepkileri derleyen gazete, araştırma kapsamında yer alan haberi birinci sayfasının sol alt bölümünde, fotoğrafsız ve spot hâlinde sunmuştur.

Giriş bölümündeki mahreçten, haberin, gazetenin Ankara bürosu tarafından derlendiği anlaşılmaktadır. Haberın kaynağına teşkil eden açıklamalar, okuyucuya alıntı yapılarak sunulmuştur. Haberın kurgusuna temel teşkil eden iddia (Erdoğan’ın açıklamaları) haberın giriş bölümünde verilmiştir. Haberde Erdoğan’ın açıklamaları tekrarlar hâlinde sunularak kamusal gündemde belirli bir önceleme sağlanmaktadır.

Gazetenin 01 Mart 2011 tarihli sayısında yer alan “Sindirilen Toplum” başlıklı sekizinci haber, Bilgi Üniversitesi’nin “Türkiye’de Ayrımcılıkla Mücadele” başlıklı raporuna dayandırılarak hazırlanmıştır. Haber, gazetenin birinci sayfasında yer alırken araştırmaya ilişkin detaylar okuyucuya 4. sayfada sunulmuştur. Her iki sayfada da habere ilişkin fotoğraf kullanılmamıştır.

“Türkiye’de Ayrımcılıkla Mücadele” başlıklı araştırmada, Türkiye’de ayrımcılığa uğrayan kesimler sıralanırken, Alevilerin “dinsel ayrımcılığa uğrayan” kesimlerin başında geldiği iddia edilmektedir. Gazete, ilk sayfada, ayrımcılığa uğradığı iddia edilen kesimlerden biri olarak Alevileri ön plana çıkararak haberin anlatısını Alevilik üzerine konumlandırmıştır. Buna ek olarak “Din ve inanç”, “İrk ve etnik köken”, “Engellilik” ve “Cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği” gibi konular, haber detayında ara başlıklar gibi özel vurgularla sunularak, temel konumlandırmanın etrafından belirli bir okuyucu algısı oluşturulmaya çalışılmıştır.

Haberde, rapora ilişkin veriler; tek taraflı yer almış, muhatapların konuya ilişkin değerlendirmelerine yer verilmemiştir. Rapordaki verilerin sunumunda, “iddia edildi, savunuldu” gibi ifadelerin yerine, “yer aldı, kaydedildi, belirtildi” gibi ifadeler kullanılmıştır. Başlıklarda çoğunlukla; alıntılarla işaret buyuran “turnaklar” kullanılmayarak, bir anlamda rapordaki ifadeler öznelştirilmiştir.

“Demokrasi Mitingi” başlığıyla sunulan dokuzuncu haber, gazetenin 7 Mart 2011 tarihli sayısında, birinci sayfadan, fotoğraflı olarak ve okuyucunun ilgisini çekecek biçimde konumlandırılarak sunulmuştur.

Haber, Alevi Bektaşî Federasyonu öncülüğünde İzmir’de düzenlenen mitingi konu edinmektedir. Haber detayında, federasyon yetkililerin açıklamalarından alıntılar yapılarak yorumlara yer verilmemiştir. Haberde, katılımcı sayısı (on binler-yüz bine yakın) ilgili farklı ifadeler yer almaktadır. Bu durum, her ne kadar karışıklık yaratmaktadır.

Tablo 8: Cumhuriyet Gazetesi Haber Analizi (08.03.2011 – 30.04.2011)

İÇERİK	Tarih	Tarih	Tarih
	01.04.2011	09.04.2011	12.04.2011
Haberin Başlığı	<i>Alevi Raporu Yetersiz</i>	<i>Aleviler Dışlanıyor</i>	<i>Tartışılan Değişim</i>
Haberin Konumu	Sağ orta	Sayfa altı	Manşet
Haberin Sunumu	Yazı	Yazı	Yazı ve fotoğraf
Haberin Niteliği	İddia	Açıklama	İddia
Haberin Kaynağı	Alevi Örgütleri	Prof. Dr. İzzettin Doğan	CHP Milletvekili Listeleri
Haberde Tarafılık	Var	Var	Var
Haberde Yorum	Var	Yok	Var
Haberde Eksik Yön	Var	Yok	Var
Haberde Önyargı	Var	Var	Var
Haberde Sonuç	Yok	Yok	Var

“Alevi Raporu Yetersiz” başlığıyla gazetenin sağ orta bölümünde sunulan onuncu haberde, “Alevilerin sorun ve taleplerinin ele alındığı çalıştayların nihai raporu açıklandı.” şeklinde bir ibare kullanılmıştır. Burada Alevi örgütlerinin rapora tepki gösterdiğinin vurgusu yapılmaktadır. Haberin devamında Alevi örgütlerinin Cemevlerinin yasal statüye kavuşturulması, zorunlu din derslerinin kaldırılması gibi taleplerinin karşılanması konusunda somut adımların atılmadığını ifade ettiği belirtilmektedir. Haberde ayrıca seçim öncesi Alevi raporu açıklayan AKP’nin Alevi sorununu seçim malzemesi yapmak istediğine dönük olarak Alevi örgütlerinden gelen suçlamalarına da yer verilmektedir.

“Alevi Raporu Yetersiz” şeklindeki haber başlığı incelendiğinde yorum içeren ve iddiaya dayanan bu haberle Alevilerin taleplerinin vurgulamasının yapılmak istendiği görülmektedir. Ayrıca Alevi örgütlerinin rapora tepki gösterdiği ifade edilmekle birlikte, söz konusu Alevi örgütlerinin isimlerinin verilmemesi de haberin eksik yönünü teşkil etmektedir.

“Aleviler Dışlanıyor” başlığı altında birinci sayfanın en alt orta bölümünde sunulan on birinci haber, Alevi kökenli kaymakam adaylarının sınavı kazanmalarına rağmen mülakatta bilerek elendikleri şeklindeki ifadelerle devam etmektedir. Haberin devamında Alevi Vakıfları Federasyonu Onursal Başkanı ve Cem Vakfı Genel Başkanı Prof. Dr. İzzettin Doğan’ın “Başbakan’a yaptığım tüm çağrılara rağmen yanıt alamadım.” şeklindeki sözlerine yer verilmektedir.

“Aleviler Dışlanıyor” başlığıyla Alevilere karşı ayrımcılık yapıldığı şeklindeki düşünce ve yargıların dışı vurumu yapılmaktadır. İzzettin Doğan’ın “Başbakan’a yaptığım tüm çağrılara rağmen yanıt alamadım.” şeklindeki sözleri ise bu ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına dönük çabaların sonuçsuz kaldığı izlenimini uyandırmaktadır.

Cumhuriyet Gazetesinde on ikinci ve son haber manşetten fotoğraf kullanılarak “Tartışılan Değişim” başlığıyla okuyuculara sunulmuştur. Haberin ilk iki paragrafında CHP’nin milletvekili adayları ile ilgili değerlendirmelerde bulunmaktadır. Listelere ‘Tekin’ Damgası spot cümlesinin hemen altında Gürsel Tekin’in küçük bir fotoğrafı da kullanılmıştır. Üç büyük ilde adayların çoğunun Tekin’e yakın isimler olduğunun görüldüğü belirtilen haberde, “Seçilebilecek yerlerden birkaç Alevi aday gösterilerek Alevilerin göz ardı edildiği” vurgusu yapılmaktadır.

Haber başlığı ve içeriği incelendiğinde “Tartışılan Değişim” başlığı altında Kılıçdaroğlu’nun Genel Başkanlığı ile birlikte yeni CHP’de Alevilerin göz ardı edildiği, bunun da temsil sıkıntısı doğuracağı şeklinde hem CHP’ye, hem de kamuoyuna mesaj verilmek istendiği görülmektedir.

Değerlendirme

Yazılı basında "Alevi" ve "Alevilik" algısını tespit etmek amacıyla Zaman, Hürriyet, Sabah ve Cumhuriyet Gazetelerinin 1 Ocak- 30 Nisan 2011 tarihleri arasındaki (120 gün) sayıları irdelendiğinde konuyla ilgili toplam 22 haber yayımlandığı görülmektedir.

Tablo 9: Zaman, Hürriyet, Sabah ve Cumhuriyet Gazeteleri Genel Değerlendirme (01.01.2011 – 30.04.2011)

GAZETE ADI	ZAMAN	HÜRRİYET	SABAH	CUMHURİYET
<i>Toplam Haber Sayısı</i>	6	3	1	12
<i>Manşet Haber Sayısı</i>	1	-	1	2
<i>Yorumlu Haber Sayısı</i>	5	-	1	9
<i>Tarafli Haber Sayısı</i>	5	-	1	11

Yazılı basın organları arasında konuyla ilgili en az haber Sabah Gazetesi'nde yer alırken Cumhuriyet Gazetesi ise en fazla haberin yer aldığı basın organı olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu tarihler arasında Zaman gazetesinde 6, Hürriyet gazetesinde 3, Sabah gazetesinde 1 haber, Cumhuriyet gazetesinde ise 12 habere yer verildiği tespit edilmiştir.

Bir olay ya da olgunun basında yer alıp almaması önemli olmakla birlikte; nasıl yer aldığı, bir diğer ifadeyle yer alma biçimi de önem taşımaktadır. Bu bağlamda haberde kullanılan dil ve üslubun da dikkate alınması gerekmektedir.

Zaman gazetesinde "Cemevi Saldırısı BDP'lilerle Alevileri Bir Araya Getirdi", "Cemevi Saldırganları PKK Kundakçısı Çıktı", "Alevi – Sünni Çatışması İçin Köylüye Dağıtılan Silahların Sırrı Çözülüyor", "Mühimmatları Kimden Aldığımı Mahkemeye Söylerim", "Alevilik Din Dersi Kitaplarına Giriyor" ve "Alevilerden MHP'li Yıldırım'a Tepki Yağdı" şeklindeki başlıklarla okuyucuya sunulan 6 haberden 1'inin manşetten verildiği, haberlerin 5'inde yorum yapıldığı, yine 5 haberin tarafli şekilde okuyuculara sunulduğu görülmektedir.

Hürriyet gazetesinde yer alan 3 haberden hiçbiri manşetten verilmezken haber sunumunda yoruma gidilmediği, tarafli davranılmadığı görülmüştür. Hürriyet gazetesindeki haberlerde "Alevilik Ders Kitaplarına Nasıl Girecek?", "Kıvırcık Ali'den Geriye Türküler Kaldı" ve "Gündoğdu'da 60.000 Alevi" başlıkları kullanılmıştır.

Sabah gazetesinde manşetten sunulan tek haber "Ezber Bozdu" başlığıyla yorum yapılarak okuyucuya ulaştırılmıştır.

Çalışma kapsamında incelenen son basın organı olan Cumhuriyet gazetesi ise birinci sayfasından verdiği 12 haberden 2'sini okuyucuya manşetten sunmuştur. “Aleviler Eşit Haklar İçin Harekete Geçiyor”, “Alevi Düşmanlığı Tırmanışta”, “Alevilerin Manifestosu”, “Alevi Kurultayı Toplanıyor”, “Elinizi Çekin İncancımızdan”, “Skandal Savunma”, “Erdoğan Sivas'ı Aklamak İstiyor”, “Sindirilen Toplum”, “Demokrasi Mitingi”, “Alevi Raporu Yetersiz”, “Aleviler Dışlanıyor” ve “Tartışılan Değişim” başlıkları altında verilen haberlerden 7'sinde yorum yapıldığı; 11'inde ise haber sunumunun “tarafılık” ekseninde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

Sonuç

Demokratik sistemlerde demokrasinin bir göstergesi ve teminatı olarak kabul edilen özgür basının işlevlerini tam ve sağlıklı bir şekilde yerine getirdiği müddetçe demokrasinin işleyişine önemli katkılar sağlayacağı muhakkaktır. Bunun gerçekleşebilmesi için basın çalışanlarının pazar mekanizmasına bağlanan iyimser beklentilerle yetinmeyerek toplumun beklentilerini yerine getirmeyi bir yükümlülük olarak görmeleri şarttır.

Basının gerçeğe ulaşma peşindeki birey ve gruplara, fikirlerini özgürce sunabilecekleri ve tartışabilecekleri bir platform sunması demokratik bir toplum için hayati önem taşımaktadır. Ne var ki günümüzde basın sektöründeki yoğunlaşma ve tekelleşme eğilimleri sektöre girişi zorlaştırmış ve sunulan iletilerde de benzeşmeye yol açmıştır. Öyle ki liberal kuramcıların söyleyecek sözü olan herkesin medyaya rahatlıkla ulaşarak düşüncelerini açıklayabilecekleri öngörüsünün uygulanma şansı neredeyse imkânsız hâle gelmiştir.

Basın dışı sermayenin basın alanına girmesiyle başlayan süreçte birlikte, basın gerektiğinde hükûmete ve rakiplere karşı kullanılmak istenen bir araç hâline gelmiştir. Diğer yandan basın yayın organı sahiplerinin gerektiğinde hükümetlerle çıkar ilişkilerine girmekten çekinmemeleri, ilan ve reklamlara aşırı bağımlı hâle gelmeleri de basının bağımsızlığını önemli ölçüde zedeleyen etmenler arasında gelmektedir. Tüm bunların bir bileşkesi olarak basının toplumsal olaylardan çok yüzeysel ve sansasyonel olaylarla ilgilenmesi ile halkın basına olan güveninin de azalmasına yol açmıştır.

En genel anlatımla habere yorum girmemesi, haber okunduğunda kimden ya da neden yana (tarafı) olunduğunun anlaşılabilmesi temel bir zorunluluktur. Bir başka ifadeyle haberlerin yorum yapılmaksızın ve taraf olmaksızın kaleme alınması gerekliliği vardır.

Bu bağlamda söz konusu araştırma ülkemizdeki basın organlarının bu temel

kurallara ne ölçüde riayet ettiklerini göstermesi açısından önem taşımaktadır. Araştırma ile Türkiye'deki yazılı basın organlarının haber oluşumu ve sunumu süreçlerinde daha dikkatli ve özenli olmaları gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Zira Türk Toplumunun önemli gerçekliklerinden biri olan Aleviler ve Alevilikle ilgili haberlerin oluşum ve sunum aşamalarında başta siyasi, ideolojik ve ekonomik olmak üzere birçok faktörün etkisi göz ardı edilememektedir. Nitekim Alevi Dernekleri'nin 6 Mart tarihinde İzmir Gündoğdu'da düzenlediği miting Türk Basınının Alevi ve Alevilik ile ilgili yaklaşımlarını ortaya koyması açısından bir gösterge teşkil etmektedir. Nitekim Zaman ve Sabah gazetelerinde bu mitinge yer vermezken; Hürriyet Gazetesinde bu miting "Gündoğdu'da 60.000 Alevi" şeklinde birinci sayfanın en altında küçük bir resimle birlikte sunulmuş, Cumhuriyet gazetesi ise haberi "Demokrasi Mitingi" başlığıyla geniş bir biçimde okuyucularıyla paylaşmıştır. Tüm bunların bir sonucu olarak Türk basınının kendisini siyasi, ideolojik ve ekonomik faktörlerin etkisinden soyutlamak için daha fazla çaba sarf etmesi gerektiğini söylemek mümkündür.

Sonnotlar

Gazetenin, 05 Ocak 2011 tarihli sayısında yer alan haber, 1. sayfada yer almadığı için araştırma kapsamında ele alınmamıştır. Haber, 1978 Maraş Olayları'nın 32. yıl dönümünde yaşananların bir kez daha tekrarlanmaması için Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası'nın önderliğinde 84 sivil toplum örgütünün hazırladığı bildiriye konu edinmektedir. Aralarında Alevi Derneklerinin de bulunduğu sivil toplum örgütleri bildirimlerinde, "Kardeşliğimize dokunmayın, üzerimizden siyaset yapmayın." mesajı vermektedir.

Kaynakça

- ALTSCHULL, J. Herbert. (1984). *Agents of Power: The Role of The News Media in Human Affairs*, New York, Anneberg-Longman Communication Boks.
- BEKTAŞ, Arsev. (1996). *Kamuoyu İletişim ve Demokrasi*, İstanbul, Bağlam Yayıncılık.
- CROTEAU, David ve HOYNES, William. (2000). *Media-Society: Industries, Images and Audiences*, California, Pine Forge Pres.
- ÇEBİ, M. Sadullah. (1997). "Haber İçeriğinin Nesneliliği Efsanesi", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1-1.
- DEMİRKENT, Nezh. (1995). *Medya Medya*, İstanbul, Dünya Yayınları.
- GÜZ, Nurettin. (1996). "Türk Basınında Gündem Oluşturma", *Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı*, 2-12.
- (1997). "Türk Basınında Kamuoyu Araştırmalarının Yönlendirme Aracı Olarak Kullanılması", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1-1.

- JANQUA, Daniel. (1992). “Mesleđi Gazeteci”, ev. Oya TATLIPINAR, Medya Dünyası der. J. Marie CHARON, Ankara, İletişim Yayınları.
- IŞIK, Metin. (1998). Basının Kamuoyu Oluşturma Fonksiyonu: Bir rnek Olay Olarak 24 Aralık 1995 Genel Seçimleri Sonrasında ANAP-RP Koalisyon GörüŐmelerine Basının YaklaŐımı, YayınlanmamıŐ Yüksek Lisans Tezi, Ankara, G. . Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İÇEL, Kayıhan. (1990). Kitle HaberleŐme Hukuku, İŐstanbul, Beta Yayını.
- KAPANİ, Münci. (1989). Politika Bilimine Giriş, İŐstanbul, Bilgi Yayınları.
- McQUAIL, Denis. (1994). Kitle İletişim Kuramı, ev. A.Haluk Yüksek, EskiŐehir, Anadolu Üniversitesi Kibele Sanat Merkezi Yayını.
- NEBİLER, Halil. (1995). Medyanın Ekonomi Politieđi, İŐstanbul, Sarmal Yayınevi.
- PETERSON, Thedora. (1963). “The Social Responsibility Theory of The Press”, The Four Theory of The Press, Urbana, Universty of Illinois Pres.
- SEMELIN, Jacques. (1992). “ Gerçek Dışı Bilgi Verme Ya da Yalanı Gerçek Gibi Gösterme Sanatı”, Medya Dünyası, der. J. Marie CHARON, Ankara, İletişim Yayınları.
[http// www.netgazete.com](http://www.netgazete.com)
- WRIGHT L. T., FUJIOKA Y., vd., (2000).“Influence of Television Use and Parental Communication on Educational Aspirations of Hispanic Children”, The Howard Journal of Communications, 11-2.